

Österrikes samregering

I slutet av april 1945 bildade socialdemokraten Karl Renner, som redan efter det första världskriget framträtt som "statsgrundare", en provisorisk regering med representanter för de båda stora demokratiska partierna samt för kommunismen. Nya val utlystes till hösten; man beslöt att 1929 års demokratiska författning — som stärkt exekutivmakten i förhållande till 1921 års författning — skulle återupprättas. Denna koalition — ur vilken konunisterna uteslöts 1947 — har sedan dess blivit bestående. Österrike har styrts av en samregering, stödd av en överväldigande majoritet inom representation och folk. Sedan Renner av representationen valts till president har posten som kansler innehafts av folkpartiets ledare, först Leopold Figl, sedan Julius Raab. De två folkvalda presidenterna har däremot varit socialister.

Utmärkande för systemet är att samregeringens principer efter varje val genom ingående förhandlingar mellan de båda partierna utformats i koalitions-pakter. I dessa pakter, som omfattar flera trycksidor, ges allmänna direktiv för det politiska arbetet, kompletterade med av regeringen fastställda arbetsprogram. Till de viktigaste reglerna hör att högre förvaltningsposter, inklusive poster i de förstatligade industrierna, skall fördelas mellan partierna i proportion till deras vid nästföregående val erhållna mandatantal; en minister eller förvaltningschef från folkpartiet har som statssekreterare eller ställföreträdare en socialdemokrat, och vice versa. Ett särskilt koalitionsutskott av medlemmar i nationalrådet står vid regeringens sida som rådgivare och ett slags kontrollör. Man utgår från att partierna i alla frågor av större vikt skall vara eniga, churuväl i pakterna av 1953 och 1956 stadgas om "ett koalitionsfritt område". Det ytterligt intima samarbetet under en ingående ömsesidig övervakning är systemets karaktäristiska drag. Nyval före den ordinarie fyraårsperiodens utgång får ej äga rum annat än efter avtal mellan koalitionspartierna; 1956 och 1959 har tvister lett till att nyval beslutits ungefär ett år före valperiodens slut. Under nyvalen fungerar enligt koalitions-pakten fortfarande samregering. Något regeringsskifte i mera egentlig mening har alltså aldrig ägt rum. Folkomröstningar, som enligt författningen är möjliga under vissa betingelser, har inte förekommit.

I det stora flertalet frågor har utan större svårigheter enighet nåtts. Den mest principiella tvistefrågan gäller den socialisering av bankerna och delar av industrin (bland annat järn- och stålverk samt oljeproduktionen) som beslöts på ett tidigt stadium. Det är svårt att fastställa omfattningen av denna socialisering, då staten äger aktier i enskilda företag och enskilda äger aktier i statsföretag, men i varje fall är omkring en femtedel av industriarbetarna anställda i statliga företag. Socialiseringen önskades i princip av socialisterna och godtogs av folkpartiet, särskilt med hänsyn till att privat kapital för inköp av företagen — till stor del tidigare i den nazistiska statens ägo — knappast kunde uppdivas. Numera strävar emellertid folkpartiet efter avsocialisering, bland annat genom försäljning av aktier i statsföretagen, medan socialisterna i huvudsak vill bevara den bestående ordningen. Hittills har man klarat denna fråga — liksom frågorna om statsföretagens förvaltning — genom ömsesidiga eftergifter.

Eljest förekommer självfallet inom koalitionen tvister som helt enkelt betingas av att de samverkande partierna företräder samhällsgrupper med i viss

Opinionen i försvarsfrågan

och frågan om anskaffande av kärnvapen för Sverige har diskuterats i en rad tidningar i anslutning till nyligen publicerade opinionsundersökningar. Senast påpekar Svenska Dagbladet att dylika undersökningar på hösten 1957 och hösten 1958 ger vid handen att allt flera har tagit ställning till Sveriges behov av atomvapen, att majoriteten av dem som har någon mening anser dylika vapen behövliga, men att den minoritet som är emot atomvapen för Sverige vuxit under tiden mellan de båda undersökningarna. Det bör i anslutning här till understrykas att en ny undersökning nyligen hållits och att denna både vad beträffar försvarsopinionen och inställningen till atomvapen ger en helt annan och från vår utgångspunkt mera positiv bild av läget. Enligt vad vi erfarit kommer denna undersökning inom kort att publiceras, och vi avstår från att diskutera dessa opinionsfrågor innan publiceringen ägt rum.